

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՆԱԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՈՆԻԱ ՈՒՐԱԼՁ 21 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1859

ԹԻՒ 604

ԶՄԻՌՈՆԻԱ, 21 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

ՔԱՆԱԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԱՐԸԱՆՈՒՍՈՅ ԱՐԸԱՆՏԵԱՆ

Առաջնայն թուով՝ Արարաբեան Արաբայը իւր քսաներորդ տարեկանը կրտսերանալէ, գոհանալով զՆստուածոյ՝ որ իւր անհուն ողորմութիւն հովանի ըստ միշտ իւր վրայ և ողջամբ ու յաջողութեամբ հասցոյց իւր քսաներորդ տարին :

Հայտնի է որ այս հասակը՝ հայերէն լրագրութեան մը համար, նախանշելի հասակ մըն է : Ըստորոժ կապացոյցանէ թէ ազգային յատուկ պաշտպանութիւնը և համակրական սէրը կարող է եղբւր ձեռք բերելու իւր պարկեշտ և ազգօգուտ ընթացքով :

Առաջիկային Արարաբեան խոստանալով շատ նախել միշտ իւր այս ընթացքը, և ազգայնական համակրութիւնը որ իւր սովորական համակրութիւնը անպակաս ընէ իւր վրայէն, վստահութեամբ ոտք կըրկնէ իւր քսաներորդ տարին, սպասելով միշտ յոգնակալութիւն և յողորմութիւն ամենակալին Նստուածոյ :

ՔԱՆԱԲԱՆԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպայի քաղաքականութեան հարկանին վերայէն դեռ մերկայող ամբիւրք բարձրման փառաւոր չեն, սրբան որ ընդհանրապէս կրփափառուի : Վերափրանգայի խողաղութեան նախադիմ պայմանները թէ և մեծ վստահութիւն կուտան երկու երեւելի կայսերաց ստորագրութեամբք կնքուած ըլլալով, բայց չյուսացուի որ առանց կրկին տարածայնութիւններ ծագելու՝ գլուխ ելնեն : Արդէն Չարիկի մէջ գեղականախօսութեան ժողովը բացուեցաւ ներկայ ամսոյ 8ին ըստ նոր տուեմարի : և նոյն ու հետեւեալ օրը ժողով եղաւ երեք գեսպանաց մէջ՝ Վաղղիոյ, Աստրիոյ և Սարաւենիոյ, որոնք մէկ մէկ երկրորդական գեսպան և սուրբ հետեւին իւր գործակից : Իսկ լրագրութեան համաձայն կը պնդեն թէ յիշեալ ժողովները կարծուած են ա

ւելի երկար պիտի տևեն, որովհետեւ որոշելք խնդիր է ըստ մեծի մասին զժողովուրդն են : Այս մասին վաղեմի Վաղղի-Վաղղի լրագրին մէկ յոգնածը մէջ պիտի բերեմք վրայ :

Վաղղիոյ ծովային զորութեան վրայ Վաղղիոյ կառավարութեան ունեցած կասկածները դեռ փառաւոր չեն : Նոյն կասկածները փարկու մէջ ալ ծագած են Վաղղիոյ ժամանակէ մը ի վեր ըրած զինուորական պատրաստութեանց վրայ, իբրեւ թէ ինքը առաջին յարձակումը ընելու զխառնուած թիւը ունեցած ըլլայ : Բայց թէ մէկին և թէ միւսին կասկածները անհիմն են և անհաստատ երեւոյթներու վրայ հիմնուած են : Ինքեփանս լրագրին խօսքին նայելով՝ Վաղղիոյ զինուորական ծովային զորութիւնը աւելցնելը ուրիշ նպատակաւ չեն, այլ միայն Վաղղիոյ վրայ գերազանցութիւն ունենալու գրգռութենէն է : ապա թէ ոչ՝ Վաղղիոյ ոչ կըլմանայ պատերազմէն և ոչ ալ չուզէր զայն, և երկու տերութեան մոքեն ալ հետիւն պատերազմի գաղափարները գտնէ մօտ ժամանակներու համար :

Չարիկի ժողովին ետքը ուրիշ մեծ գեղալ նախադիմ մը ևս խօսքը կայ Վաղղիոյ գործքերուն հիմնաւոր բարեկարգութիւն մը տալու համար : Եւրոպայի առաջարկից Վաղղիոյ խորհրդարանին մէջոր եթէ այսպիսի ժողով մը տեղի ունենայ՝ Վաղղիոյ կառավարութիւնը մասնակից չըլլայ անոր : Այս առաջարկութիւնս խիստ երկար դատաքննութեանց տակ ինչու, բայց և ոչ հաստատուն որոշմանը մը տրուեցաւ մասնակցելու կամ ոչ : Հաւանական է միշտ առաջնորդ : Ստրիոյ պաշտօնական համարուած լրագրները ամենահարկաւ որ կըցուցնեն մեծ ժողով մը կազմութիւնը : Եւրոպայի լրագրները կընէ թէ, մեծ գեղականախօսութեան միայն կրնայ տեղական խողաղութեան մը ազատութիւն տալ, անկէ գուր՝ պատերազմ աւարտամբութիւն միայն կըզգուին : Իսկ Չարիկի գեսպանախօսութեան որ քան որ հնար է՝ պիտի ջանայ որ խնդիրները կատարելագոյն լուծէ, որ ուրիշ ժողով հարկաւորութեան չմնայ :

Պէլճիգայի տերութեան Վաղղիոյ քաղաքի պարիսպները շինելու զխառնուած թիւը բաւական գրգռութիւն պատճառած է Վաղղիոյ քանի մը լրագրներու, որոնք թշնամանք կընան մարին կայսեր կառավարութեան՝ սահմանակից քաղքի մը պարիսպներու նորոգութիւնը : Այս քաղքս որքան որ ցամաքի կողմէն կրնայ Վաղղիոյ հետ ընդգրկմանալ իւր զօրութեամբ, նոյնչափ ալ ծովու կողմէն Վաղղիոյ երկրին հետ կրնայ մրցել անոր համար մեծն Վաղղի լինն ըսած է թէ Վաղղիոյ քաղաքը աւարտանակ մըն է Վաղղիոյ սրտին վրայ : Ի վերայ այս ամէն նային անոր շինութիւնը՝ Վաղղի-Վաղղի լրագրին խօսքին նայելով՝ ի նպատակ Վաղղիոյ տերութեան է ընդգրկման Վաղղիոյ երկրին : Եթէ վեհափառ Վաղղիոյ կայսրը կարող ըլլայ ազգիւրէն անոր շինութիւնը ցամաքային Վաղղիոյ վրայ ունեցած իւր մեծ ազդեցութիւնը պիտի յայտնէ :

Թուրքանայի մէջ ազգային ժողով մը կըպատրաստուի : Եւրոպայի ներկայ պիտի գտնուին Վաղղիոյ, Վաղղիոյ, Վաղղիոյ և Վաղղիոյ կողմէն գործակալներ : Թուրքանայի նմանապէս և Վաղղի միջով ժողովուրդները հրապարակաւ յայտնած են իրենց քաղաքները Վաղղիոյ տերութեան մասն ըլլալու : Սակայն դեռ յոյս ալ կայ որ ժողովուրդեան գրգռութիւնը անցնելով և միջնորդութեամբ Վաղղիոյ և Աստրիոյ տերութեան յիշեալ քաղքս թեանց ժառանգ լինաները կրկին իրենց աթոռը դառնան, առջի կառավարութեան մէջ կանոնաւոր փոփոխութիւններ մացնելով ըստ սահմանադրութեան օրինաց Վաղղիոյ : Վաղղիոյն եկած նամակ մը կընէ, թէ Թուրքանայի մեծ գուրքը արդէն կըպատրաստուի ազգապաշտպանութեան յայտարարութիւն մը ուղղել իւր հպատակաց, խոստանալով սահմանադրական կառավարութեան փոխել իւր տեղութիւնը ազգային երեսփոխաններ հաստատելով, և արդէն եղած զեղծումները բոլորովին վերցնել :

Իսկ Վաղղիոյ կառավարութեան մեծ գուրքն իր ստաց քանի մը օրէ ի վեր Վաղղիոյ կըգտնուի : Կը

ՔԱՆԱԲԱՆԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՄԱՐԴ

Վաղղիոյ շատ անգամ այն աստիճան չորութեան կըհասնի, որ մինչև բարեկարգութիւն գտնուեցած աստիճանը համար հասարակաց բարին կըտեսնուի : Այս օրը, Զաղղիոյ մարդը, որքան իմ ինքը գիտէր կըտեսնուի : ԱՆՆԱՆՔՏԱՐՈՅ :

Վաղղիոյ արհամարհելի կրից մէջ ամենաշար և վնասակարներէն մէկն է նախանձուտութիւնը : ասիկա ոչ որ կուրանայ, և նոյն իսկ նախանձուտ մարդն անգամ կըխառնուի : Այս ամենամիտ և մահացու աստիճան սկզբնաւորութիւնն է թէ փնտռելու ըլլամք, պիտի գտնեմք զայն բանաւորութիւն ողջայն մէջ, և նոյն ինքն բանաւորութիւն է հեղինակ և օրինակ այս շար ուղեկործան աստիճան : որով համարձակեցաւ մինչև աստուածատունի զրախտին մէջ մտնել, որ աստուածային ներկայութեամբն ըլլալէն էր, և աստուածաման մարդոյն սրբանուէր բնակարանըն էր : Համարձակեցաւ մինչև հոն մտնել զարդարն մեղաւոր ընել, և անմահ մահկանացու : որոց համար կընէ իմաստունը թէ քանաւորութիւն նախանձուտ մահն աշխարհք մտաւ : Եւս այ նորիկ նախասան զմարդոց գրախտէն դուրս արտաքսուելին ետքն ալ, կարծես թէ իւր առաջին յաղթութեամբը գոհ չըլլալով, երկրորդ

հարուած մ'ալ տալ ուզէր մարդկութեան, և թափել անմեղի մը արիւնը իւր հարազատին ոտքին տակ, բազմեց անոր արիւնը դէպի երկինք, և ձգէր կըպարտապարտէր վրայ անեղծ, այն գտնէ ու աստիճանի անեղծք՝ որ մինչև ի գերեզման առաջնորդեց զինքը : Իր փանաւոր ուարդն հաստուցումն :

Այսպէս սկիզբն առաւ մահացու աստիճան մարդկային սրտին մէջ, աստանայակ ան սրտագլխ մը եղաւ այն, որով շատ մարդիկ ինչպէս մէջը, Վաղղիոյ անեղծքն փառաւորեցին : Ստուգելով նման իրենց միտքն ու սիրտը տանջանարան մի եղան նախանձու կրակով բորբոքուած, և թշուառ ու աստուածեալ կեանքի շարունակ մահ :

Եթէ քննելու ըլլամք թէ ո՞րք են արգետն նախանձուտին ամենաշար կրից տուարկանքը, անթիւ պիտի գտնեմք, բայց մենք զանոնք ամբողջութեամբ երեք զրախտ ցատկութիւններու վրայ կայացնեմք : այսինքն մարդոց տաղանքը, պատիւն ու յաջողութիւնները, և այս երեքն ալ նախանձուտին սրտին մէկմէկ անբուժելի վերքեր են, որ գիշեր և ցերեկ զինքը կըտանջեն : Իսկ ինչ ուրիշ կիրք ժամանակ առ ժամանակ մարդոյն վրայ կըտնեն, և թէ կամ շատ պատժայ արժանաւոր են, իսկ նախանձը յարաւոր մարդութեան մըն է և շարունակ յանցանք, որ ոչ պատժայ, այլ մեղմ խառնելով ցաւակցութեան ար

ժանի է քանի որ յանցանքը մարմնաւորեալ է, այլ իւր կայծ իւր սրտին մէջ ամբողջութեամբ զինքը միայն կըտնայ : Բայց անգամ մի եթէ իւր սահմանէն դուրս ելելով՝ ուրիշ մարդոց, որ իւր շարայող կրիցն ենթակայ եղած են, վնասելու ըլլան կամ վնասելու գին, այն ժամանակ յանցանքին կըպարտաւոր կըփոխուի գործնալ վեճ միտքութեան փոխուելով, և Եթէ արեւմտ նման դէպ ի երկինքն բազմեալով՝ աստուածային անեղծքն ու եկեղեցւոյ շանթները աւոր զլսոյն վրայ կըհարուիրուին :

Յանցանք մը համեմատաբար կրնայ փոքր ըլլալ կամ մեծ, մասնաւոր կամ ընդհանուր : Եթէ անհատ անձի մը գէմէ, մասնաւոր կըհամարի և միւր ժողովի նոյն անհատն է, կամ անձամբ և կամ քաղաքական իշխանութեան միջոցաւ հաստուցում ինքզինքն իրաւունք ունի : Իսկ եթէ բազմութեան մարդկան ոչոյնքն ընկերութեան մը գէմէ, այնպիսի ընկերութեան մը որ զազգ մը կամ ժողովուրդ մը կընկերայացնէ, ընկերութեան մը որոյ բոլոր մասնաւորներն ու գաղափարները բուն իսկ ազգին էութիւնն է, և նպատակը ազգի մը լուսաւորութիւնը ու յառաջագիտութիւնը, այն ժամանակ վեճ միտքի նոյն իսկ ազգը կամ ժողովուրդը կըհամարի, և պատժապարտութեան անաշու օրինաց տակ կրնի :

տուր թէ հորին Բարձրութեան այցելութիւնը քաղաքական նպատակ ալ ունի :

Ուստի և Գաղղիոյ մէջ նոր ցրտութիւն մը ծագելու որէ օր հաստատութի կրգանէ . և հե- տեապէս Վասարիոյ հետ բարեկամական յարաբե- րութիւնները վերանորոգելու նշաններ կերակու- րու թիւնները վերանորոգելու նշաններ կերակու-

Սոխիէն լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Վ. Ե. Զ. Կաթողիկոս կայսրը որոշեց օր 50.000 գաղղիացի զօրք իտալիոյ մէջ մնան ի պահպանութիւն :

Ինչպէս նախորդ թուոյն մէջ ըսած էինք , թուրքացի ի հարկոյ մեծ դուքսը ամուսնի հը- րաժարեցաւ ի շնորհ իւր որդեղնի և ժառան- քին , որ կոչեցաւ Սերափիմովս Զ. Սոյն Սեր- փիմովս մեծ դուքսը Փարիզ գնաց ծառայելու , ու ամուսնի Յին վեհափառ կայսրը ընդունեցաւ թիւն ըրաւ իրեն :

Իտալիոյ պատերազմը պատին աշխարհական իշխանութեանը մեծ հարուած մը կրնայ համար- ուիլ . և Եւրոպիոյ բոլոր լրագրաց ըսածին նա- յելով Հռոմէոյ Վատիկան մարմնաւոր իշխանու- րութիւնը քիչ շատ փոփոխութիւն պիտի ընդունի հակառակ սրբազան պապին դիտաւորութեանցը և եկեղեցւոյն օգտիցը : Այս նիւթիս վրայօր այսպէս կրգէր Վեհական եպիսկոպոսը Տուսկանի եկեղեցականաց :

Իտալացիութեան համար եղած աղօթքները թող շարունակուին մինչև նոր բարեկարգութի ըլլալը : Իտալացիութիւնը զեռ որոշակի կերպիւ- չհաստատուեցաւ ու իտալիան տակնու վրայ է միշտ : Բացառմամբ ու գաղտնի ընկերութիւ- ները , նոյնպէս և տեղութեան նենգամիտ ու անհաւատարիմ մարդիկը անիրաւ միջոցներով կը ջանան պապին աշխարհական իշխանութիւնը յաղթահել , որ իւր հոգեւոր կարողութեանց ազատ գործադրութեանը համար հարկաւոր է :

Ինչպէս պապը բոլորովն ուրիշ թագաւորէ մը կախում ունենալու ըլլալ , կրօնական գործաց կառավարութեան մէջ փոփոխ հարկադրութեան նշան թագաւորին կամայք տեղի տալու , կամ շարու- նակ հաւանական ներքեւ ինկնելու , ինչպէս որ եկեղեցւոյ առջեւ եօթը դարեաց պատմութեան մէջ կրտսններ , ուր անթիւ պապեր հիւսնոս կայսերաց ձեռքէն կամ նահատակութիւն կամ սքսորանք կրցին , և արեւելեան և արեւմտեան թագաւորներէն ալ ներդրութիւններ քաշեցին :

Ինչպէս որքանք օրեմն ձեր հաւատացեալ ժո- ղովորդները որ խաղաղութիւնը տեղական կերպիւ հաստատուեցաւ համար սղօթք ընեն , որ կրօնից ամօթիքը կամ գարծի գան և կամ բարկութիւն ամօթով ծածկուին , որ ոչ միայն ձեր բարեպաշտ և սուրբ պապը յաղթող ելլէ այժ- մեան կոխներուն մէջէն , այլև ձեռք ձգէ բո- լոր այն զօրութիւնը և ազդեցութիւնը որով

Երանգաւորը :

Երանգաւորութիւն արդարեւ թէ կրգանուի աշխար- հիս վրայ այնպիսի նախանձուտ մը չոր սղի մը , որ իւր կրցը պատճառ եղող առաքինի մարդոյն սիրտը սուրը խոթելու նպատակաւ իւր սիրտը վերաւորէ առանց զգալու : Այս կրգանութիւն այս օրուան օրս այնպիսի մարդիկ , որոնց ուղղոր- տար քաղաքական փշուած և բնական նախանձութիւն սրտերէն լցուած . աշուրին միմեկուրով կուր- քէն հարուածներ կուտան . բայց յետոյ պիտի զգան որ հարուածն ուսողը իրենք են եղեր , և արիւնը իրենց սրտէն պիտի հոսէ , և պիտի զղջան : Իր ժամանակն անցած է : Բնական ա- պացուցանելու համար օրինակաւ մի բացատրենք : Եթէ մէկը միւսին նաւուն մէջ տեղիւ իւրեան ասանի եղած անձ մը կամ թշնամի , որ նաւ- ուղղութեան պաշտօնը կրկարէ , և ուղիով ա- նորմէ վեժմիկ ըլլալը բռնէ զինքը սպաննէ , և նաւը առանց ղեկավարի մնալով խոր ծովուն մէջ ալիկոծութեան հանդիպի և մէջի բոլոր մարդիկը կորսուին , միթէ մարդասպանը ազատ կը մնայ փոխադէն : Ամենին մէջ : Այսպէս ահա նախանձուտ մարդը ընկերութեան մը , ուսկեց շատ բարեք կրնայ յուսացուիլ ազգին , վնաս հասցընելու ջանալով , անուղղակի կերպիւ իրեն կը զննան :

Իստքս ընկերութեան վրայ գալով կուզեմ

կարենայ կաթողիկոսութեան բարիքը աշխարհիս երեսը տարածելու :

Երանգաւորութեան համար քաղաքական տեսութեան մէջ խօսեցանք :

« Իրաւաբանացի հաշտութեան գաղղիները երբոր հրատարակուեցան , ըսինք որ անոնք ա- ռանց չփախուցանուին չեն կրնար ի գործ դրուիլ . այս կարծեաց մէջ հաստատ եմք և կրնայանք որ Զուրիկի օրօշմունքները մեր համազմունքնե- րը հաստատեն : Իրաւաբանացի խօսքերէն հետ միացընելու համար գծուարութիւն չկայ . սա- կոյն միւս կէտերն ալ սղիւն չեն : Օրօշմունքի խօսքանայ , Կոտեմայի ու Փարմայի դքսերը կրկին իրենց տեղը հաստատելու գծուար ինդի- քնէ : Իստեղի ժողովրդեան ձեռքն է այս գրտութեանց հաստատութիւնը կամ խափանե- րը : . . . Եւ աւելի զօրաւ որ կը համարուի գտնու- րարութիւնը հետ միացընելու կողմը , և եթէ այս աշխարհիւն ընդունելու ըլլայ , գծուար պիտի ըլլայ անոնց միտքով թիւնը արգիւլու համար պատճառ գտնելու :

« Հետ այնորից գծուար պիտի ըլլայ նաեւ իտա- լական գաղղիացիութեան ինդիկը լուծանքը . որոյ համար խաղաղ կառավարութեանց հաճու- րութիւնը հարկ է ստանալ , որ գծուար է : Այն- քե Սարափիմովս հաւանութիւն չտար այն գաղ- լիացիութեան որոյ մասն պիտի ըլլայ Վասարիան : ու պապը և Կաթողիկոսը ընդհակառակը չպիտի ընդունին : Եթէ որ Վասարիան դուրս մնայ անկէ , Եւրոպայս բարեկարգութեանց համար իրաւ մեծ արգիւլ մի են անոնք : և գեաղա- նաժողովը չպիտի կարենայ իտալիոյ գաղղիացու- րութիւնը հաստատել , որ եթէ զլուս չլլէ , ըսել է թէ իտալիան իւր առջեւ վիճակն մէջ պիտի մնայ : Իստեղի ինչպէս որ անհարկն պիտի ըլլայ Վասարիան գաղղիացութեան մէջ ընդունելու , անհարկն պիտի ըլլայ նաեւ Վեհական Վատիկան տեղադրութեան զտեղ : Եւ ինչպէս որ լուծու- րար Զուրիկի գեաղղիացութեան կողմը բարեքի :

« Եւ գծուարութիւն պիտի կրէ յետոյ պա- պին առանձին կառավարութեան վիճակը : Ին- քեն է երկու կայսերաց գաղղիացութեան պատ- ուոյ նախագահութիւնը պապին շնորհել , բայց զայն ի գործ դնելու ուրիշ բան է , որովհետեւ թէ Վատիկանը կրգահանուի ի այս բանին հա- մար , Կաթողիկոս առաջին այս բան յաջողու- րար պապին կառավարութեան վիճակից մէջ բարեկարգութիւն հարկ ըլլայ մացընել , և այ- քաւրեկարգութիւնն պիտի հարկաւորէ զպա- րիւր աշխարհական իշխանութեանը հրաժարելու : Եւ այս ալ կարելի չէ , որովհետեւ պապը չէ թէ միայն երգում ըսած է սուրբ ամօթնայն աշխար-

քանի մը բաւ աւելի խօսիլ անոր վրայօր , փոխել մասնաւոր անձ մը աւելի կրնայ գրգուել շարանախանձ երիտասարդաց ոգին : Օր օրի նակ , զլցուք թէ նոր ընկերութիւն մը հաստա- տուած է քանի մի ուսումնական և պատուաւոր երիտասարդներ , որոնք իրենց ժամանակը , աշ- խատութիւնը , անձեքներն և միջեւ ստակներն ան- քամ ազգին օգտին և պայծառ ու թիւնը համար զոչ ընեն , և ազգին լրութեան ալ քաջալե- րութիւն ընդունին միշտ չլքանելու , և անոր յուսացումները համար ձեռնուտ ևս ըլլան նիւ- թապէս : Եւ նոյն ընկերութեան գեմ քանի մը անիւրձ և յաջողութեւ երիտասարդք ընեն բա- նիւ և գրով և մով հակառակին , չէ որ իրենց չոր ոգին կը յայտնեն , քանտարիս ին մարմնաւոր արբանեակներն ըլլալին կապացուցանեն , և կրնայ մի տանց տկար հարուածները , որ իրեն նետ աղայոց են , վնաս մը տալ . ամենին : Եւ այ- քաւրեկարգութեան ասանց նախանձը ինչէն կրնայ գրգուել : Այնց հեղուսն կրթութիւն պիտի գը- րնէ պատճառ վրը յիշուած երեք յատկու- րութեանը . այսինքն տաղանդը , որ անշուշտ ըն- կերութեան մը հոգին է . պատիւ , որ ազգի մը համակրութիւնը ստանալու ամենահարկաւոր մի- ջոցը , և յաջողութիւնը որ քիչ շատ առաջին և երկրորդ յատկութիւններէն կախում ունի : Եւրոպայս երեքս կրնան վնասուիլ շարանախանձ

հակա իրաւունքները պաշտպանել , այլև անոր համար որ այս իրաւունքները իրեն տեղ կուտան թագաւորաց մէջ , և անոնցմով արտօնութիւն ունի նախակներ խրկելու օտար աշխարհեանց մօտ , և հզօր ազդեցութիւն մը բանեցընելու պաշտպան ամեն կողմերը :

« Եթէ պապը իւր կառավարութիւնը աշխար- հացընէլ չուզէ , գարծեալ գեաղղիացութեան պիտի չփոխի : Հռոմէապաւան կայսերաց բը- րութիւն բանեցընել ձեռք չտար , և եթէ զը- անք բռնութիւն ու ներքեւ հաճութիւն չըլլայ , բարեկարգութիւն ալ չըլլայ պապական վիճակ ներուն մէջ , ոչ պատուոյ նախագահութիւն և ոչ խաղաղական գաղղիացութիւն :

Իտալական պատերազմին ժամանակ Վատիկան ժողովուրդը խիստ մեծ մարդասիրութիւններ ցուցցած են գաղղիացի վերաւորեալ զօրաց . որոց մէջ հետեւեալ գործքը ամենէն երեւելի է . և ներկայ ժամանակիս մէջ ասոր նման մարդա- սիրական գործ չեմ յիշեր թէ հանդիպած ըլլայ :

Սոխի մէջ խիստ հարուստ տիկին մը իւր պա- րտներէն մէկը գաղղիացի վերաւորեալներուն շնորհած էր առ ժամանակեայ կերպիւ , մէջը 150 անկողնով , Եւրոպայիս մէջ ամբաձիգ խեղճ զինուոր մըն ալ կար , որոյ անդամներն մէկը կորեր էին Սալեմիթի պատերազմէն : Եւ իւր կեանքը յուսահատեալ վիճակի մէջ էր : Եւրոպայի տիկինը զինքը միւսթարիւր հա- մար , անոր ընտանեանցը խօսքը կրնէր , և խեղճ զինուորը պատմեց անոր յետի վիճակին մէջ գեղացի աղքատ մարդոց գուսին ըլլալը , և թէ իւր յուսահատութեան պատճառն այն էր որ խեղճ ընտանեանք իւր մահաւորը սպորմելի վի- ճակի մէջ պիտի մնան , որոնց ապրուստը բոլոր հոգացողն ինքն էր միայն :

Տիկինը անանց անոր բան մը ըսելու , շուտ մը երկաթուղիով , Եւրոպայի վիճակը կերթայ , ըն- տանիքը կը գտնէ : 2000 ֆրանք անոնց քով ձգե- լին ետքը զինուորին մայրը հետը մի կողմ Սի- րան կառնու կրկնէ . և խօսակցութիւնը ըստ- լին հինգ օր ետքը զինուորը իւր մօրը գրկին մէջ զինքը կրգանէ , լայով և շնորհակալ ըլլալով իւր բարեբար անկողնը մարդասիրութեանը :

Հետագայ նամակը Վատիկան խրկած են մեզ- զոր կրկին թամբ ըստ ինդիկոյ ուսումնական նա- ժակագրին լրագրին միջոցաւ հրատարակել :

Երանգաւորութեան խաղաղութեւ իւր Վ. Ե. Զ. Կաթողիկոս խաղաղութեւ սուրբ Վերսիլեան վարժարանին պարգեւաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ փառաւոր կերպիւ սուրբ Վտե- փանոս եկեղեցւոյ մէջ ի ներկայութեան բազմաթիւ ուսումնական և ուսումնասիր յար- գելի անձանց և խառն բողմութեան ժողովու-

րութեանը զրգուել , չեմ ըսեր կատարեալ ու խոհեմ մարդիկ , որոնք բաւական փորձա- ութութիւն և գաղտնաւ ունենալով քաղաքացի- կրքուն միշտ այնպիսի ազգացաւ ընդերութե- , ինչպէս շատ առիթներու մէջ յայտնի եղած է :

Կարգելի նախանձութեամբ ապախանեալ սրտի մը համար չիոյ նախակական բան . ամեն լաւութիւն անոր ուրիշ գէշ կերակայ . բարեբար ու սղօթալիւ մարդիկ որոնք իրենց երախտա- գէտ մարդոց սիրտը օհնութեամբ լցած են , նախանձութեան աչքին մէկմէկ եղեւնապօրծներ են . այնպիսի անձինք որոնք երկար ժամանակ ազգային պայքարութեան համար գաղտնաւ հոգ տարեր են , մէկմէկ ազգակործան մարդիկ համարուած են , որոց և այլեայ ինամբ տա- նող բարեբար մը կապած էլ ու կը զմաւորաւ զօթմաւոր ու ջերմեաւնդ . քրիստոնէոյն սուտ ապուստամպաւոր :

Կուզեմ բարեմիտ ընթերցող որ անհատի մը ինչաստիճան բարի ու առաքինի և ընկերութե- մը օրքան օգտակար ու բարենպաստի ըլլալու ի- մանալ , անոնց ունեցած թշնամեաց թիւն կը լը- նաս գատնէլ . վնասը որոսի աւելի հակառակորդ ունենայ մէկը , այլեան ապացոյցներ են իրեն լուսութեանը : Ինչոր գործէ մէկը , նախանձուտ մարդիկ կրնան թիւր մեկնութիւն տալ անոր , և անոր համարը արատելու ջանալ : Բայց վայ

